

РЕПУБЛИКА СРПСКА

ВЛАДА

КАБИНЕТ ПРЕДСЈЕДНИКА

Трг Републике Српске 1, Бања Лука, тел: 051/339-103, факс: 051/339-119, e-mail:kabinet@vladars.net

Број: 04.1.2168-1/21

Датум: 29.10.2021. године

Његова екселенција Антонио Гутереш
Генерални секретар
Уједињене нације
1 United Nations Plaza
New York, New York, USA 10017-3515

Поштовани генерални секретару,

Са циљем да помогне Савјету безбједности у предстојећој сједници о Босни и Херцеговини (БиХ), Република Српска, страна потписница Општег оквирног споразума о миру у Босни и Херцеговини (Дејтонски споразум) и анекса који чине његову суштину, доставља приложени Двадесет и шести извјештај Савјету безбједности Уједињених нација. Република Српска још једном потврђује подршку Дејтонском споразуму, који чува мир и стабилност у БиХ већ више од 25 година, и истиче увјерење да БиХ може бити успјешна уколико слово Споразума, укључујући и Устав БиХ буде поштовано.

У првом дијелу Извјештаја потврђује се посвећеност Републике Српске Уставу БиХ и Дејтонском споразуму, те наглашава да је поштовање дејтонске формуле децентрализованог равноправног управљања једини пут ка изградњи успјешне БиХ. Први дио такође говори о незаконитом подривању Устава БиХ које је проузроковало актуелну политичку кризу. У другом дијелу Извјештаја истакнут је кључни значај владавине права и скренута пажња на игнорисање владавине права од стране појединих чланова међународне заједнице и политичких представника из БиХ. Трећи дио Извјештаја појашњава чврст правни и уставни основ за мјере које Република Српска разматра у циљу очувања њених права у складу са Уставом БиХ. У завршном, четвртном дијелу Извјештаја наглашено је да политичке размирице у БиХ могу и треба да се рјешавају унутрашњим дијалогом, у складу са дејтонским уставним принципима.

Молимо да овај акт и приложени Извјештај доставите чланицама Савјета безбједности. Уколико Вама или чланицама Савјета безбједности буду потребне додатне информације или уколико будете имали питања у вези са садржајем Извјештаја, биће нам задовољство да Вам их доставимо.

С поштовањем,

ПРЕДСЈЕДНИК ВЛАДЕ

Радован Вишковић

**Двадесет и шести извјештај Републике Српске Савјету безбједности
Уједињених нација**

Октобар 2021.

26. Извјештај Републике Српске Савјету безбједности УН

Садржај

I. Република Српска подржава БиХ каква је предвиђена Дејтонским мировним споразумом.....	1
А. Република Српска привржена је Уставу БиХ и Дејтонском споразуму, и инсистира на њиховом пуном спровођењу	1
В. Једина одржива БиХ је она која је усаглашена Дејтонским споразумом.....	1
С. Дејтонски устав БиХ урушавали су - и даље га урушавају - страни колонијалисти	2
Д. Актуелна криза у БиХ проузрокована је или погоршана одступањима од Дејтона	3
Е. Они који се залажу за централизовану „грађанску државу“ желе једнонационалну доминацију у БиХ.....	4
II. Одржива, мирна и просперитетна БиХ мора бити заснована на владавини права	4
А. Управни одбор самоименованог ПИК-а занемарује владавину права	4
В. Високи представници и њихове присталице игноришу владавину права.....	5
С. Стране судије у Уставном суду БиХ игноришу владавину права	5
Д. Политичко Сарајево интензивира нападе на уставни поредак БиХ.....	6
III. Ентитет има право да повуче сагласност на међуентитетски споразум и настави да обавља послове из надлежности које Устав БиХ додијељује ентитетима	7
IV. Политичке проблеме у БиХ треба рјешавати унутрашњим дијалогом	10

Прилог 1: Није именован нови високи представник

Прилог 2: Напад бившег високог представника Инцка на уставни поредак БиХ

Прилог 3: Политичко Сарајево интензивирало је нападе на уставни поредак БиХ

Двадесет и шести извјештај Републике Српске Савјету безбједности Уједињених нација

Увод и кратак преглед садржаја

Република Српска, као страна уговора који чине Дејтонски мировни споразум из 1995. године и један од два ентитета који чине Босну и Херцеговину (БиХ), доставља овај Двадесет и шести извјештај Савјету безбједности Уједињених нација.

Република Српска поново потврђује своју пуну посвећеност Дејтонском мировном споразуму, укључујући Устав БиХ, као и наставку напретка БиХ на путу регионалних и европских интеграција. Република Српска у потпуности поштује суверенитет, територијални интегритет и уставни поредак БиХ. Република Српска такође инсистира да други у БиХ и у иностранству поштују и спроводе слово Дејтонског споразума.

Супротно запаљивим оптужбама какве упућују поједине странке, које никад нису ни вјеровале да Република Српска треба уживати аутономију прописану и гарантовану Дејтонским споразумом, поступак израде и усвајања прописа који је у току у Републици Српској представља очување и заштиту њених уставних права, а не „разградњу“ било којих „реформи“. Ниједан од ранијих аката било ког високог представника или било ког органа власти у БиХ, а којим су прекршена уставна права ентитета или конститутивних народа, не може се оправдано сматрати реформом. Република Српска, у настојању да БиХ учини стабилнијом и успјешнијом, заправо исправља раније злоупотребе јер је изгубила наду да ће оне бити исправљене у Сарајеву.

Они који оптужују Републику Српску за дестабилизацију или агресивне потезе само траже начин да изазову кризу у свом интересу, при чему обично позивају на додатно развлашћивање ентитета и даље слабљење механизма заштите конститутивних народа прописаних Дејтонским споразумом. Само они који „стабилност“ дефинишу као потпуну контролу и доминацију Бошњака над свим изборним и функцијама власти могу сматрати дестабилизацијом захтјеве српских и хрватских представника или институција да се у Сарајеву поштују њихова уставна права. Многим члановима међународне заједнице, регионалним лидерима и добро упућеним аналитичарима из БиХ и иностранства све је јасније да су управо стални притисци и напади на уставна права Срба и Хрвата и одбијање Бошњака да прихвате принципе равноправног управљања који су уграђени у Дејтонски споразум произвели нестабилност у БиХ - нестабилност која ће постојати све док Бошњаци напакон не прихвате дејтонске принципе у доброј вјери.

У првом дијелу Извјештаја потврђује се посвећеност Републике Српске Дејтонском споразуму и наглашава да је дејтонска формула децентрализованог равноправног управљања једини легитиман и одржив темељ на ком се може изградити успјешна БиХ.

У другом дијелу Извјештаја наглашава се да, у предстојећем времену, ништа није важније за стабилност и напредак БиХ од поштовања и очувања владавине права у земљи. Постизање тог циља значајно је отежано кад највиши званичници и институције у БиХ игноришу Устав, а утицајни припадници међународне заједнице у опхођењу према Републици Српској и БиХ са цинизмом игноришу основна начела правичног поступка и

међународног права. Такви потези одређених припадника међународне заједнице говоре више од ријечи, па се с правом поставља питање да ли се њихове политике ослањају на владавину права или на владавину силе.

У трећем дијелу овог извјештаја образлажемо чврст правни и уставни основ за активности које Република Српска разматра у циљу очувања њених права у складу са Уставом БиХ, у вези са сагласношћу датом на међуентитетске споразуме и са законима које су, супротно Уставу БиХ, наметали високи представници. Споразуми којима су ентитети дали сагласност да ентитетске надлежности повјере институцијама БиХ нису измијенили – нити би могли измијенити - основну уставну структуру БиХ јер немају нити једно обиљежје уставних амандмана. Као чисто политички договори, међуентитетски споразуми нису ни трајни ни обавезујући. Незаконита страна принуда којом је изнуђено прихватање потписивања међуентитетских споразума додатно оправдава преиспитивање начина на који данас треба рјешавати та питања.

Коначно, будући да Дејтонски споразум већ више од 25 година омогућава мирно и стабилно окружење у БиХ, од изузетног је значаја да га све стране потписнице и сви остали чланови међународне заједнице поштују и придржавају се његових темељних принципа. Унутрашњи политички проблеми у БиХ могу се ријешити само путем унутрашњег дијалога, уз пуно уважавање дејтонске структуре и принципа. Пошто не постоји стварна пријетња по мир у БиХ, Савјет безбједности треба да покрене поступак обустављања примјене Поглавља VII Повеље УН.

26. Извјештај Републике Српске Савјету безбједности УН

I. Република Српска подржава БиХ каква је предвиђена Дејтонским мировним споразумом

A. Република Српска привржена је Уставу БиХ и Дејтонском споразуму, и инсистира на њиховом пуном спровођењу

1. Република Српска остаје у потпуности посвећена Дејтонском мировном споразуму, укључујући Устав БиХ, и инсистира да и други, у БиХ и изван ње, поштују и спроводе слово Споразума. *Република Српска уважава суверенитет, територијални интегритет и уставни поредак БиХ.* Управо странке са сједиштем у Сарајеву и њихови међународни савезници подривају суверенитет и уставни поредак БиХ подршком колонијалистичкој владавини странаца у БиХ и урушавањем уставне подјеле надлежности између нивоа БиХ и ентитета.

2. Република Српска досљедно поштује правни оквир, права и обавезе прописане Дејтонским споразумом - укључујући и оне које утврђује Устав БиХ (Анекс 4. Споразума) - и досљедно инсистира на томе да и остале стране и свједоци Споразума чине исто, уз поштовање не само територијалног интегритета БиХ, већ и аутономије два ентитета која чине БиХ, као и права конститутивних народа која су гарантована Уставом БиХ.

3. Република Српска у потпуности стоји иза БиХ каква је дефинисана Уставом БиХ и наставиће да се залаже за пуно и досљедно спровођење Устава као једине одрживе опције за дугорочну стабилност и напредак БиХ. Република Српска ни на који начин не доводи у питање територијални интегритет БиХ, нити јој одузима надлежности које су Уставом додијелене институцијама на нивоу БиХ. Супротно наводима појединих критичара Републике Српске, Република Српска нема план за отцјепљење од БиХ. Република Српска само инсистира да се сви држе слова Дејтонског споразума, што је кључно за очување стабилности и владавине права у БиХ. Република Српска има пуно право да захтијева да све стране унутар и изван БиХ поштују уставну структуру успостављену Дејтонским споразумом и, сходно тој уставној структури, владавину права. Република Српска наставиће да, политичким и правним средствима, ради на спровођењу и заштити својих права у складу са Уставом БиХ.

4. Све планиране одлуке и активности Владе и Народне скупштине Републике Српске у потпуности су у складу са условима Дејтонског споразума и предузимају се управо са циљем њиховог досљедног спровођења. Оптужбе да Република Српска поступа супротно Дејтонском споразуму представљају бесмислене провокације упућене са намјером даљег подстицања кризе и оправдавања призивања додатног, све погубнијег страног уплитања у унутрашња питања БиХ.

B. Једина одржива БиХ је она која је усаглашена Дејтонским споразумом

5. Дејтонски компромис успјешно чува мир у БиХ већ више од 25 година. Иако је данас нефункционална, БиХ би могла бити изузетно функционална ако би јој било омогућено да примјењује Устав БиХ. БиХ може имати свијетлу будућност као успјешна и стабилна земља, али таква се будућност може изградити једино у складу са Дејтонским споразумом, кључним принципом самоопредјелења и људским правима на којима су

споразуми из Дејтона и засновани. На овом увјерењу Република Српска заснива све своје политике и активности.

6. Дејтонски споразум представља оквир за одрживу БиХ јер уважава етничку и историјску реалност БиХ. Устав БиХ усаглашен у Дејтону очувао је мир и стабилност у БиХ толико дуго јер је скројен према политичкој и историјској реалности БиХ, коју чине три народа чији се припадници прибојавају доминације једног или друга два.

7. Дејтонски споразум уважава и темељно људско право на самоопредјелење народа, које представља општеприхваћени, фундаментални принцип међународног права. Устав БиХ отјелотворује принцип самоопредјелења народа успостављањем децентрализованог система власти са два аутономна ентитета и механизмима заштите интереса сваког конститутивног народа понаособ. Разрушавање децентрализованог система БиХ и других механизма заштите конститутивних народа крши право тих народа на самоопредјелење, које је гарантовано и заштићено Уставом БиХ.

8. Искуство је показало не само да дејтонска формула може успјешно очувати мир и подстаћи напредак у БиХ, већ и да нема, нити је икад имала, одрживу алтернативу. Ни пола вијека репресивне власти у бившој Југославији није успјело да ублажи различитост националних идентитета и ривалства, која су се испољила одмах по престанку контроле коју је спроводио репресивни ауторитарни режим. Приједлози који игноришу осјетљиву историју и комплексан национални састав БиХ у корист нереалне и утопистичке визије унификоване и централизоване државе представљају или циничан покушај обезбјеђења надмоћи бошњачкој већини или будаласта тријумф наде над искуством.

9. Као што је Ричард Холбрук, главни архитекта Дејтонског споразума, рекао 2007. године, „Босна је федерална држава. Мора бити структурисана као федерална држава. Не можете имати унитарну владу зато што би се земља вратила сукобима. И то је разлог из ког је Дејтонски споразум вјероватно најуспјешнији мировни уговор на свијету у посљедњој генерацији, јер уважава стварност“.¹

С. Дејтонски устав БиХ урушавали су - и даље га урушавају - страни колонијалисти

10. Од закључења Дејтонског споразума, многи високи представници поступали су незаконито, попут колонијалних намјесника агресивно настојећи да крајње децентрализовану земљу каква је прописана Уставом БиХ замијене унитарном државом која је била ратни циљ бошњачке војске. Током година, високи представници су, путем правно бесмислених одлука и присиле, испунили добар дио тог плана, успоставивши гомилу нових институција на нивоу БиХ, формираних супротно подјели власти утврђеној Уставом БиХ. Умјесто да брани Устав БиХ од таквих повреда, Уставни суд БиХ, под контролом двоје бошњачких и троје страних судија, пружа бланко подршку диктатима високог представника и користи сваку прилику да ослаби уставом гарантовану аутономију ентитета.

11. Ни све наведено не задовољава политичко Сарајево. Утврђена платформа најугицајније бошњачке политичке странке, СДА, захтијева потпуно укидање Дејтонске

¹ Holbrooke: Kosovo Independence Declaration Could Spark Crisis, Council on Foreign Relations, 5. децембар 2007. (доступно на cfr.org/kosovo/holbrooke-kosovo-independence-declaration-could-spark-crisis/p14968).

структуре - укључујући ентитете и механизме заштите конститутивних народа - у циљу стварања унитарне државе која би била под искључивом контролом само једног конститутивног народа, Бошњака. Све активности и политике званичника СДА, у свим институцијама БиХ, агресивно теже постизању наведеног циља кроз систематично развлашћивање ентитета и редуковање учешћа Хрвата и Срба у политичком и грађанском животу БиХ.

12. Многим упућеним званичницима и аналитичарима, у БиХ и изван ње, све је јасније да централизована БиХ какву СДА, ОХР и њихови поједини савезници у међународној заједници желе да изграде, никада није функционисала, не функционише ни сад, нити ће икада моћи. Својим политикама, Република Српска настоји да допринесе одржању БиХ кроз досљедну примјену Дејтонског споразума, укључујући Устав БиХ.

Д. Актуелна криза у БиХ проузрокована је или погоршана одступањима од Дејтона

13. Олако занемаривање историјских и тренутних околности у БиХ често наведе поједине стране факторе да помисле да би централизованија, унитарна БиХ могла бити успјешна уколико би се само поједини бучнији хрватски или српски лидери могли обуздати; међутим, све је очигледније, чак и многим најсрчанијим поборницима СДА из међународне заједнице, да су те илузије не само погрешне, него и деструктивне. Стране које настављају да за нефункционалност БиХ окривљују поједине политичаре или дејтонски устав тиме стварност изврћу наглавачке. Главни узрок дисфункционалности БиХ није заоштрена реторика или структура дејтонске формуле, већ упорно одбијање СДА да прихвати и придржава се дејтонских одредби које конститутивним народима налажу равноправност у вршењу власти. Како је предсједник Хрватске Зоран Милановић рекао у августу: „Дејтонски споразум није пропао, него се не поштује, крши га се. Кад би га се поштивало, било би све у реду.”²

14. Потешкоће у постизању консензуса на државном нивоу својствене су мултинационалним демократијама попут БиХ. Као што је то случај у бројним другим земљама са специфичним групама или регијама, Устав БиХ ублажава тај проблем стриктним ограничавањем надлежности државног нивоа власти, чиме на минимум своди број одлука око којих постоји неслагање, а које би се усвајале на нивоу БиХ.

15. Нажалост, неуставна централизација надлежности, коју су произвеле незаконите одлуке и присила високих представника, урушила је дејтонски концепт. Узрок дисфункционалности БиХ није Устав БиХ, него неуставна централизација власти која је највећи извор честих спорења и застоја који су обиљежили институције на нивоу БиХ.

16. Бивши правник ОХР-а Метју Периш недавно је признао очигледно, када је написао да су се у БиХ „проблеми усложњавали . . . јер су високи представници и други међународни званичници притискали стране да формирају све већи број федералних структура у настојању да централизују власт“.³ Даље каже: „Децентрализација треба да

² Хрватски предсједник: Додикова иницијатива „добронамјерна али нереална“, НИНА, 30. август 2021.

³ Matthew Parish, *How to exit Bosnia*, Transconflict, 8, Apr. 2021.

смањи политички притисак консоцијационализма у ком различите групе не желе међусобни договор, а не да повећава централизацију“.⁴

17. Они који за политичку нефункционалност БиХ окривљују заоштрено реторику су попут оних који би за злочин окривили узнемирену жртву умјесто смиреног плачкаша; управо је развлашћивање ентитета и конститутивних народа, уз упорно кршење дејтонске формуле, узрок заоштрено реторике.

Е. Они који се залажу за централизовану „грађанску државу“ желе једнонационалну доминацију у БиХ

18. Неки заговорници укидања уставног поретка БиХ који позивају на „грађанску“ БиХ без заштите конститутивних народа ријечју „грађанска“ сугеришу надилажење националних подјела. У стварности је, пак, та ријеч само параван за бошњачки национализам. Будући да су Бошњаци најбројнији конститутивни народ који, према подацима посљедњег пописа, чине већину становништва БиХ, позивати на „грађанску“ БиХ значи призивати државу за Бошњаке којом управљају Бошњаци.

19. Оваква визија је опасна заблуда, јер БиХ просто не би могла постојати као „грађанска држава“. Срби и Хрвати у БиХ, својим гласовима, досљедно и изричито одбијају идеју „грађанске“ БиХ.

II. Одржива, мирна и просперитетна БиХ мора бити заснована на владавини права

20. Многи пријатељи БиХ у међународној заједници често наглашавају - с правом - значај владавине права за развој БиХ. Ипак, многе од тих страних сила често показују крајњу незаинтересованост за најосновније принципе међународног и уставног права и подржавају или прелазе преко грубог кршења владавине права какво врше Управни одбор Савјета за имплементацију мира, ОХР и стране судије у Уставном суду БиХ. Скорашње пријетње наметањем економских санкција појединим грађанима БиХ због корупције - без икаквог саслушања или могућности одговарања на оптужбе и без икаквог судског поступка - само ће додатно показати да страном уплитање у питања БиХ врше спољни фактори који у потпуности занемарују основне постулате прописног процеса и владавине права.

А. Управни одбор самоименованог ПИК-а занемарује владавину права

21. Савјет за имплементацију мира (ПИК) је *ad hoc*, самоименовани скуп земаља и организација које немају оснивачки акт, ни међународни мандат, нити било какву легитимну надлежност. То је само, како га назива Европски суд за људска права једна „неформална група земаља“.⁵ Савјет безбједности УН никада није делегирао ПИК-у никаква овлашћења, а та се група не спомиње ни у Дејтонском ни у било ком другом споразуму. Ипак, ПИК-ов такозвани Управни одбор, омања *ad hoc* скупина земаља, себи је додијелила широка права да одређује будућност БиХ, укључујући право да именује

⁴ *Id.*

⁵ *Берић против Босне и Херцеговине*, Одлука Европског суда за људска права од 16. октобра 2007. године, параграф 26; доступно на: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-83109%22%5D%7D>.

високог представника без одобрења Савјета безбједности, па и да поставља услове за затварање ОХР-а.

22. Дана 27. маја 2021. године, већина у Управном одбору ПИК-а, на нивоу амбасадора у БиХ из земаља чланица, наводно је именовала њемачког политичара Кристијана Шмита као наследника Валентина Инцка на положају високог представника. Ово представља још један примјер грубог мијешања у унутрашње ствари земље пријема, чиме се крши члан 41. Бечке конвенције о дипломатским односима. Како је појашњено у Прилогу 1. овог извјештаја, Шмитово именовање потпуно је нелегитимно јер Управни одбор ПИК-а, чак ни његова већина, немају правни основ да именују новог високог представника. Ни Дејтонски споразум нити Савјет безбједности УН нису ПИК-у или његовом Управном одбору дали таква овлашћења. То што је Шмита наводно именовала само шачица чланова Управног одбора ПИК-а само је демонстрација силе која нема никакве везе са правом или правном процедуром. Одређени чланови Управног одбора ријешили су не да имају правно овлашћење да именују новог високог представника, већ просто да их у томе нико не може спријечити.

23. Управни одбор ПИК-а нема ни правно овлашћење да поставља услове за затварање ОХР-а, али га ни то, наравно, не спречава да подржи тзв. план „5+2“ , један скуп потпуно произвољних критеријума који имају врло мале, ако икакве, везе са оним што је БиХ потребно за успјех и напредак. Међународна кризна група примијетила је да „ту није било пуно дискусије око њихове проводивости“ и да услови „5+2“ и циљеви „више немају пуно везе са одрживошћу БиХ“.⁶

24. Кад чланице Управног одбора ПИК-а предузимају кораке лишене сваког правног основа, ни из чега изводе правна овлашћења, па онда дате активности прогласе обавезујућим за стране уговорнице Анекса 10, такви цинични потези откривају неискреност њихових упозорења да се у БиХ мора побољшати поштовање владавине права, и додатно подривају поштовање права у политичкој и грађанској сфери у БиХ.

В. Високи представници и њихове присталице игноришу владавину права

25. До 2021. године, високи представник - у недостатку међународне подршке -током десет година није наметнуо ниједну одлуку или вансудске казне. У посљедњим данима свог мандата на позицији високог преставника, у јулу 2021. године, Валентин Инцко, посљедњи високи представник, наметнуо је закон којим криминализује изражавање одређених мишљења о историји из времена сукоба у БиХ. Како је појашњено у Прилогу 2. овог извјештаја, Инцков цензорски закон представља незаконит и дестабилизујући напад на Дејтонски споразум, као и на демократски уставни поредак и право на слободу изражавања које је гарантовано Уставом БиХ и Европском конвенцијом о људским правима. Инцкови незаконити декрети још један су примјер како тзв. „међународна заједница“ занемарује владавину права ако јој се то не уклапа у план.

С. Стране судије у Уставном суду БиХ игноришу владавину права

26. Умјесто да испуњавају своју обавезу и придржавају се Устава БиХ, већина судија Уставног суда БиХ коју чине три странца и два Бошњака изузетно често је потврђивала

⁶ *Босна и Херцеговина: Вријеме је да Европа дјелује*, Међународна кризна група, 11. јануар 2011, стр. 10, 16.

неуставну централизацију коју су вршили високи представници, као и слабљење уставом гарантованих механизма заштите конститутивних народа БиХ. У ствари, тијело које је најодговорније за успостављање и поштовање владавине права у БиХ редовно игнорише закон. У Уставу БиХ стоји: „Све владине функције и овлашћења, која нису овим Уставом *изричито дата* институцијама Босне и Херцеговине, припадају ентитетима”.⁷ Ипак, и поред тако прецизне одредбе, Уставни суд је БиХ нивоу власти рутински потврђивао надлежности које му нису изричито, па ни посредно, додијелене. Један бивши страни судија Уставног суда БиХ признао је да „цјелокупан систем почива на прећутној сагласности између Суда и Високог представника да ће Суд . . . увијек потврдити меритум његових закона”.⁸

27. Године 2010, Недим Адемовић, бивши шеф кабинета предсједника Уставног суда уз одобравање изјављује: „Уставноправни развој је искључиво посљедица међународног интервенционизма”.⁹ Похвалио се: „Уставни суд БиХ дао је легитимитет многим наметнутим законима, успостављао је баланс између суверенитета БиХ и међународне управе”.¹⁰

28. Уставни суд БиХ константно се изругује владавини права, игнорише јасне уставне прописе и прећутно прихвата декретима високог представника нелегално наметнуте законе, што је очигледно супротно демократском законодавном систему који је успостављен Уставом.

29. Уставни суд БиХ такође користи уставно неутемељене захтјеве бошњачких представника да додатно слаби аутономију Републике Српске гарантовану Дејтонским споразумом. На примјер, Суд је прогласио неуставним заставу, химну и грб Републике Српске и забранио Републици Српској да празнује дан свог настанка. Такође, Суд упорно лишава Републику Српску њеног јавног земљишта. У септембру је Суд нашао да шумско земљиште којим Република Српска управља већ скоро три деценије не припада Републици Српској.¹¹ Ниједна од ових одлука нема никакво упориште у тексту Устава БиХ.

30. Већина судија Уставног суда БиХ поуздано подржава разграђивање дејтонског компромиса тако што у кључним предметима три судије - странца гласају као блок са двојицом судија из реда Бошњака и тако прегласавају четири судије које су држављани БиХ.

D. Политичко Сарајево интензивира нападе на уставни поредак БиХ

31. Како је објашњено у Прилогу 3. овог извјештаја, странке са сједиштем у Сарајеву крше владавину права и изазивају нестабилност све интензивнијим дјеловањем на разградњи уставног поретка установљеног Дејтонским споразумом у циљу

⁷ Устав БиХ, члан III (3)(а) (курзив додат)

⁸ Joseph Marko, Five Years of Constitutional Jurisprudence in Bosnia and Herzegovina, *European Diversity and Autonomy Papers* (July 2004) at 17 and 18.

⁹ Интервју са Надимом Адемовићем, Ослобођење, 24. април 2010.

¹⁰ *Id.*

¹¹ Истовремено, Статут Брчко Дистрикта којег је наметнуо страни супервизор 2000. године наводи да је сва јавна имовина на територији дистрикта припала дистрикту. Члан 8(5) Статута.

успостављања потпуне бошњачке доминације. На примјер, сарајевски политичари су неуставно узурпирали контролу над апаратом спољних послова БиХ, не марећи што је надлежност за вођење спољне политике Уставом додијељена Предсједништву БиХ.

III. Ентитет има право да повуче сагласност на међуентитетски споразум и настави да обавља послове из надлежности које Устав БиХ додијељује ентитетима

32. Већ дужи низ година, у својим извјештајима Савјету безбједности и другдје, Република Српска објашњава да се подјела надлежности утврђена Уставом БиХ мора поштовати и спроводити. Па ипак, не само да ту подјелу надлежности не поштује и не спроводи, политичко Сарајево са својим савезницима у ОХР-у и Уставном суду БиХ наставља да урушава аутономију ентитета, супротно Уставу.

33. У прва два поглавља овог извјештаја бавили смо се начинима на које ОХР са својим савезницима већ годинама сакати аутономију Републике Српске гарантовану Дејтонским споразумом, те поступцима којима су се ОХР, Управни одбор ПИК-а, стране судије у Уставном суду БиХ и политичко Сарајево одрекли владавине права у корист својих циљева.

34. Умјесто да чекају да од ње не остане ништа осим „празне љуштуре“, институције Републике Српске поступају, уважавајући суверенитет, територијални интегритет и уставни поредак у циљу очувања права Републике Српске у складу са Уставом БиХ. Устав БиХ, како то његов члан III(3)(b) прописује, „има предност над законима Босне и Херцеговине . . .“. Стога је сваки закон који је високи представник наметнуо супротно уставној процедури или који није у складу са уставом утврђеном подјелом надлежности подређен Уставу БиХ и може се сматрати ништавим и необавезујућим.

35. Тренутно постоје три политичка споразума којима су ентитети дали сагласност да институцијама на нивоу БиХ повјере надлежности које је Устав додијелио ентитетима. Како је објашњено испод, Народна скупштина Републике Српске имала би пуно право да повуче сагласност на међуентитетске споразуме. Такав потез ни на који начин не доводи у питање суверенитет, територијални интегритет или уставни поредак БиХ.

36. Како је речено, Устав БиХ ентитетима додјељује све изузев мањег броја надлежности. Ипак, у годинама након Дејтона, два су ентитета - под огромним притиском високог представника - постигла неколико политичких договора којима су дали сагласност да се обављање одређених дужности повјери БиХ. У свјетлу неуставне централизације БиХ коју у континуитету спроводе политичко Сарајево, ОХР, поједине стране силе и стране судије у Уставном суду БиХ, Народна скупштина Републике Српске спремна је да повуче сагласност дату за закључење споразума.

37. Права и обавезе ентитета прописане су Дејтонским споразумом, укључујући Устав БиХ. Како је Уставни суд БиХ потврдио, споразум о преносу надлежности није амандман на Устав БиХ и не може му се признати правно дејство амандмана јер такви споразуми нису прошли предвиђену амандманску процедуру. Уставни суд БиХ је 2006. године исправно утврдио да међуентитетски споразуми нису дио Устава БиХ и да Суд није надлежан да врши контролу њихове уставности.¹² Заправо, сви такви инструменти

¹² Одлука о прихватљивости и меритуму, предмет У-17/05, Уставни суд БиХ, 24. мај 2006. године, пар. 16

сматрају се политичким споразумима који ни на који начин не мијењају Устав нити Дејтонски споразум.

38. Баш као што су ентитети могли постићи политички договор сагласивши се да одређену функцију обавља ниво БиХ, тако ту сагласност могу и опозвати. Ништа у овим политичким договорима није трајно нити вјечно обавезујуће. Напротив, одредба међуентитетског споразума којом би се установила трајна промјена била би неуставна, јер међуентитетски споразум није замјена за спровођење поступка промјене Устава. Како је бивши правни савјетник ОХР-а, Метју Периш примијетио, третирати међуентитетски споразум као неопозив значило би да се „склапање једног међуентитетског споразума изједначава са трајним амандманом на Устав, што је закључак какав нема значајнијег преседана у међународном и домаћем праву.”¹³

39. Устав БиХ у члану X(1) јасно утврђује поступак у ком се мијења. Изузев усвајања амандмана у складу са прописаном процедуром, ниједан политичар, влада или законодавац у БиХ није овлашћен да уведе промјене у надлежностима на нивоу БиХ које би биле обавезујуће за будуће политичаре, владе и законодавце. Као што се каже у члану 1. Устава БиХ, БиХ „функционише у складу са владавином права“, а не владавином људи. Надлежности различитих нивоа власти у БиХ не могу прописивати политички именовани функционери - него Устав.

40. Устав у члану III(3)(а) каже: „све владине функције и овлашћења које у овом Уставу нису *изричито додијелене* институцијама Босне и Херцеговине, припадају ентитетима“.¹⁴ Свака надлежност која се БиХ прихвати у складу са међуентитетским споразумом свакако не спада у оне које су „изричито додијелене институцијама Босне и Херцеговине“ већ те надлежности, као уставна материја, настављају да „припадају ентитетима“.

41. Уставна одредба која омогућава склапање међуентитетских споразума каже да ће БиХ „преузети надлежност за послове о којима се *постигне сагласност ентитета* . . .“.¹⁵ То значи да уколико ентитети више нису сагласни, ни БиХ више нема надлежност за те послове.

42. Како је већ речено, међуентитетски споразуми тек су политички договор, а не обавезујући уговори. Чак и када би били правно обавезујући инструменти, Република Српска би и тада имала право да се из њих повуче, јер је њена сагласност изнуђена присилом и пријетњама спољних сила. Универзални је принцип права да се споразум закључен под принудом може побити. На примјер, Бечка конвенција о уговорном праву каже: „Изражавање пристанка неке земље да буде везана уговором, а које је добијено принудом извршеном над њеним представником путем поступака или пријетњи упућених лично њему, лишено је сваког правног дејства.“¹⁶ На сличан начин, уговорно право широм свијета превиђа рушљивост или ништавост уговора у случајевима када израз воље стране уговорнице није ослобођен неоправданог утицаја принуде. Комисија за европско уговорно право у својим Принципима европског

¹³ Метју Периш, *Слободан град на Балкану* 144 (2010).

¹⁴ Курзив додат.

¹⁵ Устав БиХ, члан III(5)(а) (курзив додат).

¹⁶ Бечка конвенција о уговорном праву, члан 51.

уговорног права истиче да страна може побијати уговор ако је постојала пријетња трећих страна.¹⁷

43. Пристанак Републике Српске на међуентитетске споразуме често је прибављан под великим притисцима и пријетњама високог представника. У вријеме закључења тих споразума, високи представник је рутински наметао вансудске казне званичницима - нарочито из реда српског народа - који се нису повиновали његовим захтјевима. У својој књизи у којој се присјећа његовог мандата у ОХР-а, Метју Периш о високом представнику Педи Ешдауну пише: „Вршећи притисак на представнике ентитета да потпишу споразум, изричитим или посредним пријетњама смјеном или другим непријатностима које је високи представник наметао одлуком, Ешдаун је могао значајно проширити димензије свог пројекта на изградњи државе”.¹⁸ Надаље, „политичари из Републике Српске пристали су и гласали за реформе [Управе за индиректно опорезивање] под Ешдауновим огромним притиском”.¹⁹

44. У свом финалном извјештају, Независна судска комисија, тијело које је формирао високи представник, признаје да су преговори о давању сагласности на пренос надлежности Високом судском и тужилачком савјету „често били успјешни тек након интензивног притиска са високог нивоа”.²⁰

45. Међуентитетски споразум о оружаним снагама такође је био предмет изразите стране принуде. Према истраживачком раду о сектору безбједности у БиХ који је објавио Универзитет у Манчестеру, „Формирање јединствене, централне одбрамбене институције . . . договорено је под снажним међународним притиском. ОХР је неуморно инсистирао на овом питању . . . Неки локални актери, нарочито руководство босанских Срба, изузетно су се трудили да спријече спајање оружаних снага, али су на крају ипак били *присиљени да попусте*”.²¹

46. Историја јасно показује да је сагласност политичара из Републике Српске на међуентитетске споразуме често била резултат принуде неизабраних страних сила. Стога би, имајући у виду недостатке везане за сам настанак ових споразума, потпуно основан био захтјев Републике Српске за њихово поништавање или повлачење сагласности.

47. У вези са међуентитетским споразумом о оружаним снагама, потребно је истаћи да је Република Српска дуго заговарала - и још увијек се залаже - за демилитаризацију БиХ. Оружане снаге су највећи трошак БиХ, а не служе сврси. Износ од 350 милиона КМ, колико оружане снаге коштају на годишњем нивоу, могао би се много боље утрошити. Такође, Република Српска наставиће да блиско сарађује са западним

¹⁷ Принципи Европског уговорног права (2002), чл. 4:111 и 4:108. *Видјети и:* Коментар (Други) Закона о Уговорима - Restatement (Second) of the Law of Contracts, §174.

¹⁸ Периш, 178.

¹⁹ Периш, 258.

²⁰ Независна судска комисија, Завршни извјештај - IJC Final Report, p. 96.

²¹ Слободан Пердан, *Bosnia: SSR under International Tutelage*, p. 261, доступно на: <https://www.research.manchester.ac.uk/portal/files/25290170/POST-PEER-REVIEW-PUBLISHERS.PDF> (курзив додат).

безбједносним и обавјештајним службама на борби против тероризма и у другим важним питањима.

48. Народна скупштина Републике Српске је 20. октобра 2021. године усвојила закон којим се поново формира Агенција за лијекове и медицинска средства Републике Српске. Ово је био хитан и неопходан корак јер је Агенција за лијекове и медицинска средства, успостављена на нивоу БиХ 2009. године, својом регулативом опструисала производњу и промет кисеоника потребног за спасавање живота у здравственим уставнома Републике Српске. Агенција на нивоу БиХ није реаговала на молбе званичника из Републике Српске да помогне у рјешавању овог проблема. Питање живота и смрти приморало је Републику Српску да настави да обавља дужности које су јој Уставом и додијелене. Легитимно вршење послова из уставне надлежности Републике Српске ни на који начин не угрожава суверенитет, територијални интегритет или уставни поредак БиХ, а бурне реакције руководства СДА само показују да СДА више брине како да се домогне још веће политичке контроле него о здрављу грађана БиХ.

IV. Политичке проблеме у БиХ треба рјешавати унутрашњим дијалогом

49. Иако оптерећена политичким подјелама и проблемима какви постоје у бројним земљама БиХ је - захваљујући Дејтонском споразуму - била мирна и безбједна дуги низ година. Политичке кризе и изазови могу и треба да се рјешавају унутрашњим дијалогом, уз поштовање Устава БиХ и његових кључних принципа. Република Српска је увјерена да не постоји стварна „пријетња миру, повреда мира или акт агресије“²² која оправдава поступање Савјета безбједности у складу са Поглављем VII Повеље УН. Стога, Савјет безбједности треба да отпочне поступак обустављања примјене Поглавља VII Повеље УН.

²² Видјети Поглавље VII Повеље УН.

Нови високи представник није именован

Упркос тврдњама неких земаља да је њемачки политичар Кристијан Шмит нови високи представник у БиХ, он није легално именован на ту позицију. Неће бити новог високог представника док се о томе не сложи Савјет безбједности УН.

Савјет за имплементацију мира (ПИК) је *ad hoc* група држава и организација без оснивачког акта, без надлежности или било каквих правних овлашћења. Како је Европски суд за људска права навео, ПИК је тек једна „неформална група земаља”¹. Дана 27. маја 2021. године већина у Управном одбору ПИК-а на нивоу неколико амбасадора - једна омања *ad hoc* скупина самоименованих земаља - наводно је именовала њемачког политичара Кристијана Шмита за наредног високог представника. Управни одбор ПИК-а, нити његова већина, немају никакав правни основ да именују новог високог представника, а поступци амбасадора акредитованих у БиХ представљају мијешање у унутрашња питања БиХ чиме је грубо прекршена Бечка конвенцију о дипломатским односима..

Скуп земаља какав је ПИК не може сам себи додијелјивати правна овлашћења. Управни одбор ПИК-а не може ни из чега извући овлашћења – она морају однекуд извирати. Једини могући извори надлежности за именовање високог представника су Дејтонски споразум и Савјет безбједности УН. Ни Дејтонски споразум нити Савјет безбједности УН нису ПИК-у или његовом Управном одбору дали таква овлашћења.

Дејтонски споразум чак ни не спомиње ПИК. Анекс 10 Дејтонског споразума, једини извор законитих овлашћења високог представника, каже да „Стране траже да се одреди високи представник, који ће бити именован у складу са релевантним резолуцијама Савјета безбједности УН, у циљу олакшавања напора Страна и покретања те, по потреби, координације активности организација и агенција укључених у цивилне аспекте мирног рјешења . . .”²

Анекс 10 не прописује процедуру именовања високог представника јер је требало да буде именован само један високи представник. Анекс 10 предвиђа да се „одреди високи представник“ а не један за другим у низу. Аутори Дејтонског споразума нису помишљали да ће бити више високих представника нити им је падало на памет да ће ОХР остати укоријењен у Сарајеву и након четврт вијека мира.

Анекс 10 не спомиње ни Управни одбор ПИК-а, а још мање му даје било каква правна овлашћења. Напротив, Анекс 10 јасно каже да високи представник може бити именован једино „у складу са релевантним резолуцијама Савјета безбједности УН“. Савјет безбједности није овластио Управни одбор ПИК-а да именује новог високог представника, нити је одобрио или потврдио Шмитово именовање.

¹ *Берић против Босне и Херцеговине*, Одлука Европског суда за људска права од 16. октобра 2007. године, параграф 26; доступно на: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-83109%22%5D%7D>.

² Споразум о цивилном спровођењу мирног рјешења, Анекс 10. Дејтонског споразума, члан I(2).

Стога, наводно Шмитово именовање од стране већине чланова Управног одбора ПИК-а није правно ваљано, а Шмит нема и не може присвајати никаква правна овлашћења, ни у складу са Анексом 10 нити по било ком другом основу.

Наводно Шмитово именовање на Управном одбору ПИК-а представља демонстрацију сирове силе која нема везе са правом. Чланови Управног одбора ПИК-а ријешили су не да имају правно овлашћење да именују новог високог представника, већ једноставно да их нико у томе не може спријечити. Кад чланице Управног одбора ПИК-а предузимају кораке лишене сваког правног основа, па онда дате активности прогласе обавезујућим за стране уговорнице Анекса 10, такви неосновани потези показују непоштовање владавине права и могу само водити додатном неповјерењу и слабљењу поштовања владавине права у политичким и грађанским круговима у БиХ.

Не само да Шмитово наводно именовање није извршено на законит начин, оно није ни у складу са претходном праксом. Сви претходни високи представници именовани су консензусом постигнутим на Управном одбору ПИК-а и, осим једног изузетка³, њихова именовања изричито су потврђена резолуцијама Савјета безбједности. Наводно Шмитово именовање нити је резултат консензуса у Управном одбору ПИК-а, нити је потврђено резолуцијом Савјета безбједности. Наводно Шмитово именовање од стране *ad hoc* Управног одбора ПИК-а извршено је и без икаквих консултација са странама Анекса 10 - међу којима је и Република Српска.

Шмит се труди да одбрани правни легитимитет свог „именовања“, па је у једном септембарском интервјуу рекао: „Високог представника именује ПИК у БиХ, тако да препоручујем да не расправљамо о процедурама, већ о суштини“. Није ни чудо што Шмит не жели да разговара о процедурама у којима је „именован“, када су те процедуре потпуно нелегитимне и нелегалне. У још једном интервјуу који је дао у истом мјесецу, Шмит брани долазак у ОХР ријечима: „Врло је јасно да је међународна заједница, Савјет за имплементацију мира, именовала мене. У канцеларији сам, ту сам, жив сам“.⁴

Ово нису одговори неког ко располаже легитимним правним аргументима. На страну „међународна заједница“ као фиктивни концепт, јер „међународној заједници“ никад није дато овлашћење да именује високе представнике, ни Дејтонским споразумом, нити било којим другим инструментом. И ако би „међународна заједница“ постојала као таква, било би апсурдно изједначавати је, како то Шмит чини, са ПИК-ом. У земљама ПИК-а које су гласале за Шмита живи свега 11,6% свјетске популације. Изједначавање већине Управног одбора ПИК-а са „међународном заједницом“ илуструје до које мјере је колонијални менталитет још увијек присутан, макар када је у питању БиХ. Тијело које у мало већој мјери представља „међународну заједницу“ су Уједињене нације које су, како је већ речено, одбиле да Шмита именују за високог представника.

Док Савјет безбједности УН не потврди именовање новог високог представника, та позиција остаје непопуњена.

³ Именовање Кристијана Шварц-Шилинга потврђено је писмом председавајућег СБУН

⁴ Шмит о Изборном закону: *Био бих задовољан да одговорни постигну договор*, N1, 22. септембар 2021.

Напад бившег високог представника Инцка на уставни поредак БиХ

У посљедњим данима свог мандата, у јулу 2021. године, доскорашњи високи представник, Валентин Инцко, наметнуо је цензорски закон који криминализује изражавање одређених мишљења о ратној историји БиХ. Инцкова одлука представља противправан и дестабилизујући удар на Дејтонски споразум, као и демократски уставни поредак БиХ и право на слободу изражавања. Поред тога, одлука је неразборита и не може бити спроведена на правичан начин, лишен политизације.

Инцков цензорски закон је противправан напад на демократију и људска права у БиХ

Очигледно је да је наметање цензорског закона - или било ког закона у БиХ - од стране високог представника нелегалан чин. БиХ је суверена држава, а њен устав дефинише демократски систем за доношење закона. Како детаљније говоримо у документу *Незаконитост бонских овлашћења*, приложеном уз 22. Извјештај Републике Српске Савјету безбједности УН, Дејтонски споразум нити било који други извор права Инцку не даје овлашћење да дјелује као страни диктатор и намеће законе БиХ.

Анекс 10. Дејтонског споразума, једини извор законитих овлашћења високог представника, дефинише стриктно ограничен мандат, на основу ког високи представник има овлашћење да учествује у тим активностима и да „прати”, „одржава тијесан контакт са странама”, „помаже”, „учествује на састанцима” и „извјештава”. Мандат високог представника не садржи ни најмању назнаку диктаторског права да одлуком доноси законе, нити му је такво овлашћење дао Савјет безбједности УН или било који други орган.

Да би неки пропис био правно обавезујући, мора га усвојити Парламентарна скупштина БиХ у складу са Уставом БиХ. Парламентарна скупштина не само да није усвојила ниједан цензорски закон попут Инцковог, него је у више наврата гласала против таквог закона. Пријатељи БиХ у међународној заједници често наглашавају - с правом - значај владавине права. Наметање БиХ декрета једног страног амбасадора без икаквог правног овлашћења исмијава владавину права у БиХ. Инцкова одлука подрива суверенитет БиХ и у великој мјери уназађује могућност чланства БиХ у ЕУ.

Цензорски закон супротан је Уставу БиХ и међународном праву људских права

Инцков цензорски закон представља грубо кршење права грађана БиХ на слободу изражавања, које је гарантовано чланом II(3)(ж) Устава БиХ договореног у Дејтону, као и Европске конвенције о људским правима. Европски суд за људска права јасно је ставио до знања да државе не могу усвајати законе којима се строго ограничава и криминализује слобода говора, чак и када говор представља порицање потврђеног историјског геноцида. На примјер, у одлуци из 2015. године, Велико вијеће Европског суда за људска права донијело је одлуку да процесуирање политичара у Швајцарској због порицања геноцида над Јерменима представља повреду његовог права на изражавање зато што такво ограничење није неопходно у демократском друштву.¹

¹ *Perinçek v Switzerland*, Европски суд за људска права, апл.бр. 27510/08, 15. октобар 2015.

Ако право на слободу изражавања из Устава БиХ и Европске конвенције о људским правима ишта значи, оно мора укључити и право критиковања јавних органа. То право било би испразна варка ако би се дозволило затварање појединца због неслагања са одлуком суда или другог јавног органа. Ипак, управо је то оно што Инцкова непромишљена мјера чини.

Поред тога што крши право грађана БиХ на слободу изражавања, цензорски закон крши и њихова демократска права. Доношењем закона одлуком неизабраног страног дипломате прекршено је право на слободне изборе гарантовано Протоколом број 1, Европске конвенције, као и Међународним пактом о грађанским и политичким правима, који се, према Уставу БиХ, такође примјењује директно.

Цензорски закон формулисан је тако лоше да гарантује неправичност у спровођењу

Инцкова мјера је тако лоше формулисана и толико усмјерена против Срба да уопште не садржи криминализацију порицања сваког геноцида. На примјер, према Инцковој мјери, поједини бошњачки „аналитичари“ и „историчари“ могу наставити да поричу геноцид који је нацистички режим починио над Јеврејима (имајући у виду да тај геноцид није утврђен пресудама међународних судова). Такође, према Инцковој одлуци, било би могуће назвати неку улицу по Осами бин Ладену или Адолфу Хитлеру зато што та двојица никада нису осуђена за ратни злочин.

Одлука већ изазива збрку у судским поступцима и оптуженима чини немогућим уживање права на правичан поступак. Одмах након што је објављена Инцкова мјера, суђења за ратне злочине пред Судом БиХ су одгођена јер су браниоци саопштили да нису сигурни да неће инкриминисати себе бранећи своје клијенте.²

Инцкова мјера је отворено једнострана када се ради о наводима да је учињен геноцид. Не предвиђа никакву казну за очигледно лажне и малициозне наводе о геноциду, као када је предсједник СДА недавно читавау српску заједницу назвао „геноцидашима”.³

Оно што Инцкову одлуку чини још теже објашњивом је чињеница да је она била потпуно непотребна. Кривични закон БиХ већ садржи одредбу којом су прописане казне за сваког ко „јавно изазива или распирује националну, расну или вјерску мржњу, раздор или нетрпељивост међу конститутивним народима и осталима”.⁴ Чињеница да је мјера сасвим беспотребно донесена указује на то да њено наметање није ни учињено да би се постигло нешто корисно, већ представља тек политичку егзибицију Валентина Инцка.

Цензорски закон подрива помирење и непотребно гуши историјска истраживања

Помирење долази са правдом, дијалогом и слободним историјским истраживањем у трагању за истином. Република Српска и њени лидери снажно подржавају истрагу свих

² Предмети ратних злочина одгођени због закона високог представника, Detektor.ba, 28. јул 2021.

³ Бакир Изетбеговић: Ако буде рата, спреман сам стати испред људи, N1, 20. април 2021.

⁴ Кривични закон БиХ, члан 145а, став (1)

ратних злочина и привођење свих ратних злочинаца правди, без обзира на националност и починилаца и жртава. Затварање оних који изражавају одређена мишљења о историји, не само да је далеко од залагања за помирење, него служи једино продубљивању неповјерења и распиривању међунационалне нетрпељивости.

Јасно је, као што лидери Републике Српске често истичу, да су у Сребреници почињени ужасни ратни злочини. Међутим, оперативни циљеви акције у Сребреници, као и питање да ли злочин који је услиједио треба окарактерисати као геноцид, предмет су легитимног историјског истраживања, а тема су не само дебата у БиХ, него и међу међународним научницима и експертима за регион. На примјер, професор Виљем Шабас, бивши предсједник Међународног удружења научника који проучавају геноцид, написао је да квалификација злочина у Сребреници као „геноцида” безразложно искривљује дефиницију геноцида”.⁵

Цензорски закон немогуће је спровести на правичан начин.

Испитивања јавног мњења показују да велика већина Срба у Републици Српској не сматра да је злочин у Сребреници геноцид. Када се изражавање тако раширеног мишљења криминализује, онда се забрана спроводи - ако до тога уопште и дође - само спорадично, што типично значи селективно, неправедно и политички мотивисано. Једина алтернатива таквом селективном гоњењу је масовно затварање обичних грађана.

Хладан пријем у међународној заједници

Позиција и опозиција у Републици Српској иначе љути ривали - уједињено су пружили отпор Инцковом нападу на Дејтонски споразум и у Народној скупштини, 30. јула текуће године, гласовима свих странака са сједиштем у Републици Српској заузели став да Република Српска неће прихватити спровођење незаконите Инцкове одлуке. Народна скупштина је, такође једногласно, усвојила скуп закључака према којима, уз уско ограничене изузетке, политички представници Републике Српске неће учествовати у доношењу одлука на заједничком нивоу док не буде разријешено питање Инцкове одлуке.

Природно је да ће мјера којом је забрањено изражавање мишљења какво дијели већина Срба изазвати уједињено противљење Срба у Републици Српској. Међутим, једнако значајан је хладан - па чак и несклон - пријем одлуке међу званичницима и посматрачима у западним земљама. Заправо, ниједна земља није подржала Инцкову одлуку. Сједињене Америчке Државе отворено су се успротивиле идеји криминализације „негирања геноцида” прије него што је Инцко и наметнуо своју мјеру.

Водећи западни експерти за БиХ осудили су одлуку због кршења права грађана БиХ. Бивши високи представник Карл Билт написао је на Твитеру: „Одлазећи високи представник у [БиХ] изазвао је дубоку политичку кризу. Отићи ће са своје функције за неколико дана, тако да ће на другима бити да покушају да поправе ствар”. Гералд Кнаус,

⁵ William A. Schabas, *Was Genocide Committed in Bosnia and Herzegovina? First Judgments of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia*, 25 *Fordham International Law Journal* 23, 47 (2001).

један од оснивача Иницијативе за европску стабилност, у твиту рекао је да „наметање БИЛО КАКВОГ закона од стране страног званичника у једној чланици Савјета Европе као у овом случају не би било могуће. То је супротно Европској конвенцији о људским правима и неодговоран начин да Валентин Инцко оде из БиХ”. У једном од најпрестижнијих њемачких гласила, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, новинар Михаел Мартнес пише: „Четврт вијека након завршетка рата, даље присуство ОХР-а . . . не само да више није корисно, него је и штетно”.⁶

Инцкова мјера наишла је на критику и у ФБиХ. На примјер, предсједник ФБиХ, Маринко Чавара, рекао је да је Инцкова мјера потпуно пореметила односе. Умјесто да се домаћи актери упуте на дијалог, рекао је Чавара, Инцко је себе сврстао на страну једних и потпуно уништио институције БиХ.⁷ Замјеник предсједника највеће хрватске странке у БиХ, Борјана Кришто, такође је критиковала Инцкову мјеру, рекавши да наметнуте одлуке нису добре за БиХ и њену безбједност и стабилност.⁸

Пуне посљедице политичке кризе коју је изазвала Инцкова незаконита одлука још увијек нису јасне; међутим, одлука је још једном показала да ОХР не чини ништа да допринесе миру у БиХ, него само провокацијама изазива озбиљне политичке тензије. Инцко је само додатно ослабио међународну подршку ОХР-у и његовим фиктивним диктаторским овлашћењима.

⁶ Michael Martens, *Ohne demokratische Kontrolle*, Frankfurter Allgemeine Zeitung, 25 Jul. 2021.

⁷ Чавара: Инцко отворено радио на деструкцији БиХ, РТРС, 21. август 2021.

⁸ Кришто: За БиХ није добро да ОХР намеће одлуке, РТРС, 23. јул 2021.

Политичко Сарајево интензивирало је нападе на уставни поредак БиХ

Политичко Сарајево изазива значајну нестабилност интензивирањем провокација и напора усмјерених према разградњи уставно-правног система успостављеног Дејтонским споразумом у циљу постизања потпуне бошњачке доминације.

Оваква доминација спада у циљеве највеће бошњачке странке, СДА; још од њеног оснивања 1990. године, оснивач СДА Алија Изетбеговић објавио је *Исламску декларацију*, у којој стоји, „Нема мира ни коегзистенције између исламске вјере и неисламских друштвених и политичких институција“. ¹

У Програму СДА, објављеном 1993. године, постављена је страначка визија муслиманске државе: „Муслиманска идеологија биће основа за цјелокупан државно-правни поредак будуће муслиманске државе, од државних и националних симбола, преко владајуће националне политике до школског система, друштвених и економских институција и, наравно, муслиманске породице као јединице на којој почива цјелокупна држава“. ² Политичко Сарајево вриједно ради на томе да ову визију преточи у стварност.

Сарајевски политичари неуставно су узурпирали контролу над апаратом спољних послова БиХ

Устав БиХ прописује: „Предсједништво ће бити надлежно за . . . вођење спољне политике Босне и Херцеговине“. Нажалост, сарајевски политичари све више занемарују чињеницу да је Устав надлежност за спољну политику додијелио Предсједништву БиХ и злоупотребљавају институције БиХ да спроводе сопствени план.

У септембру 2021. године, на примјер, члан Предсједништва Жељко Комшић, обратио се Генералној скупштини УН без овлашћења Предсједништва БиХ, лажно тврдећи да говори у име БиХ, док је, заправо, износио своје личне ставове. Не само да није представљао спољну политику БиХ усаглашену на Предсједништву, него је недипломатски напао сусједи БиХ и критиковао Устав БиХ.

Слично томе, у јуну мјесецу, амбасадор БиХ при УН Свен Алкалај, без одобрења се обратио Савјету безбједности УН, кршећи правило према којем ниједан представник БиХ не може да се обрати без сагласности сва три члана Предсједништва. У свом говору, Алкалај је позвао на наметање цензорског закона који је одлазећи високи представник Валентин Инцко касније и наметнуо.

Министар спољних послова БиХ Бисера Турковић, сасвим очекивано, наставља да се понаша као министар спољних послова СДА, умјесто да представља спољну политику коју је усагласило Предсједништво БиХ. У једном посебно запањујућем потезу Турковићева је - наравно, дјелујући без одобрења - осудила план Републике Српске да изгради, уз помоћ Србије, меморијални центар у знак сјећања на хиљаде Срба, Рома, Јевреја

¹ АЛИЈА ИЗЕТБЕГОВИЋ, ИСЛАМСКА ДЕКЛАРАЦИЈА, стр. 30.

² Аднан Јахић, *Virtuous Muslim State*, translation published by Centre for Peace in the Balkans, преузети на: balkanpeace.org/index.php?index=/content/balkans/bosnia/bos01.incl.

и осталих које је побио фашистички усташки режим у Јасеновцу током Другог свјетског рата.

У августу, Турковићева се, и овај пут без одобрења, у Техерану срела са радикалним исламистичким предсједником упркос општој забринутости због његове улоге у масовним егзекуцијама политичких затвореника током осамдесетих година прошлог вијека.³

У октобру је министар одбране БиХ Сафет Поцић напречац отказао дуго планирану заједничку војну вјежбу оружаних снага БиХ и Србије коју је одобрило Предсједништво БиХ. Према наводима замјеника министра Мије Крешића, Хрвата, ову Поцићеву одлуку није одобрило министарство, него је Поцић вјежбу отказано једнострано.⁴ Крешић је одбацио Поцићеве наводе да је разлог за отказивање била епидемиолошка ситуација, рекавши, „Бојим се да све ово има неку политичку позадину.”⁵

Крајем октобра су бошњачки политичари Денис Звиздић и Бакир Изетбеговић, који тренутно обављају ротирајућу дужност предсједавајућих Представничког дома и Дома народа Парламентарне скупштине, послали заједничко писмо на стотине адреса, укључујући највише званичнике ЕУ и САД, у којем захтијевају страну интервенцију против Републике Српске. Звиздић и Изетбеговић написали су писма користећи, без овлашћења, меморандум Парламентарне скупштине чиме су преварили адресате лажно представљајући своје личне ставове као ставове Парламентарне скупштине, и тиме нарушавајући уставне принципе равноправног вршења власти и једнакости конститутивних народа. Писмо погрешно представља политике Републике Српске, те лажно и клеветнички оптужује Републику Српску за „апартхејд у односу према Бошњацима и Хрватима у Републици Српској“, чиме не само да вријеђа Републику Српску већ и банализује страхоте Јужноафричког апартхејдског режима. И ово писмо је показатељ обрасца бошњачких политичара да се о унутрашњим политичким питањима обраћају страним владама, умјесто да се у доброј вјери окрену дијалогу са другим конститутивним народима у БиХ.

Пријетећа реторика политичког Сарајева

Лидери Републике Српске упорно и категорички одбацују било какву могућност прибјегавања насиљу и истичу своју отвореност за разговоре са партнерима у БиХ. На примјер, 25. октобра 2021. године, предсједник Републике Српске, Жељка Цвијановић, нагласила је значај дијалога рекавши: „Позвали смо партнере у БиХ да разговарамо како би ријешили проблеме, али и дошли до домаћег рјешења“.⁶ Насупрот томе, сарајевски политичари дају пријетеће изјаве о рату против Републике Српске. Истог дана, док је

³ Тришић: *Додиков кабинет се оградајује од неовлашћеног дјеловања Турковићеве у Техерану*, СРНА, 5. август 2021.

⁴ Крешић о отказивању војне вјежбе: *Бојим се да све има политичку позадину*, Dnevnik.ba, 6. октобар 2021.

⁵ Исто

⁶ Цвијановић: *Српска отворена за дијалог у БиХ*, РТРС, 25. октобар 2021.

Цвијановићева позивала на дијалог, лидер СДА Бакир Изетбеговић изјавио је: „Ако хоћете да живите, морате бити спремни да умрете, ако хоћете мир, морате бити спремни на рат“.⁷

Члан Предсједништва БиХ Шефик Џаферовић упозорава да „постоје бх. патриоти који су БиХ бранили и онда кад је БиХ била у много тежој позицији“.⁸ Џаферовићеве коментари посебно су забрињавајући ако се узме у обзир да докази које је Тужилаштву БиХ поднио бивши потпредсједник Федерације БиХ и бивши члан СДА Мирсад Кебо указују на то да је Џаферовић био саучесник у ратним звјерствима које је починио злогласни одред Ел Муцахид. Током рата, Џаферовић је био начелник Центра служби безбједности у Зеници, који је служио као штаб Одрета.

У Кебином доказном материјалу се, на примјер, наводи да је Џаферовић био удаљен свега десетак метара када је припадник Ел Муцахида одрубио главу српском цивили у Возући.⁹ Документи показују да је ЦСБ Зеница био одговоран за надзор над активностима Ел Муцахида у тој области. Џаферовић је стога био одлично обавијештен о активностима Одрета, укључујући и њихове бројне, исцрпно документоване ратне злочине. Ипак, не само да није покушао да их спријечи, Џаферовић је активно помагао припадницима Одрета, чак и да постану држављани БиХ.¹⁰

Остали позиви на рат против Републике Српске још су експлицитнији. Адмир Атовић, бошњачки конзул БиХ у Франкфурту је 14. октобра на Твитеру написао: „Сто хиљада Босанаца с искуством рата тренутно живи у Босни! Муниција у Коњицу и Горажду! Хаубице у Травнику! РПГ-ови у Хацићима! Итд. Уздај се у се и у своје кљусе! Знају они да ово није шала и да босанска снага није мала маца! Еф. Велић . . . Алаху Екбер“.¹¹ Атовићева изјава, осим што је узнемирујућа за Србе, додатан је доказ екстремне политизације апарата спољних послова БиХ.

Ратнохушкачка реторика политичког Сарајева, наравно, није ништа ново. На примјер, у априлу је Бакир Изетбеговић казао да не може рећи да неће бити рата и додао: „Радије бих данас умро него дозволио да геноцидаши завладају дијелом Босне и Херцеговине“.¹²

⁷ *Изетбеговић: Ако хоћете мир, морате бити спремни на рат*, СРНА, 25. октобар 2021.

⁸ *Џаферовић: БиХ ће бити брањена, ко је Додик да угрожава сектор одбране*, N1, 18. октобар 2021.

⁹ *Кебо: Џаферовић и Махмуљин били су 10 метара од мјеста ликвидације српског цивила*, Дневни аваз, 22. децембар 2014.

¹⁰ У једном од извјештаја ЦСБ стоји „велики број захтјева за БиХ држављанство“ који су подносили припадници одрета Ел Муцахид и каже се да су „власти забринуте да они користе БиХ држављанство да сакрију свој прави идентитет . . .“, Знајући за то, Џаферовић је писао захтјеве у којима је тражио да припадници Одрета добију држављанство БиХ.

¹¹ *Адмир Атовић за „Аваз“ о скандалу који је изазвао: Немојте људи по ономе што хиљаду година постоји*, Дневни Аваз, 16. октобар 2021.

¹² *Бакир Изетбеговић: Ако буде рата, спреман сам стати испред људи*, N1, 20 април 2021.

Комшићево залагање за укидање конститутивних народа као уставне категорије

Члан Предсједништва БиХ Жељко Комшић наставља да предано ради на претварању БиХ у строго већинску „грађанску државу“, што је концепт за који погрешно тврди да је захтјев одлуке Европског суда за људска права. У свом обраћању на Бледском стратешком форуму 1. септембра, Комшић је позвао на укидање принципа конститутивности.¹³ Механизми заштите које Устав БиХ гарантује конститутивним народима незамјенљив су дио Дејтонског споразума и кључни су за очување мира и стабилности у БиХ. Ипак, сарајевски политичари желе да ослабе или укину ове заштите јер оне стоје на путу потпуној бошњачкој доминацији у БиХ. Настојања да се укине категорија конститутивности је сраман напад на дејтонску формулу која чува мир већ више од 25 година.

Цаферовићеви позиви на неуставну смјену Додика

Цаферовић је, 1. септембра, од њемачког дипломате Кристијана Шмита, који тврди да је високи представник, тражио да смијени члана Предсједништва БиХ, Милорада Додика.¹⁴ Наравно, нити Устав БиХ ни било који други дио Дејтонског споразума, или други извор права, не даје високом представнику - чак ни оном који је легално именован - овлашћење да смјењује изабране званичнике. Предсједник Србије, Александар Вучић рекао је за Цаферовићев приједлог: „То је толико опасно да немам ријечи“.¹⁵ Цаферовићев позив за смјеном њему једнаког колеге и члана Предсједништва неуставним методама још је један напад политичког Сарајева на Дејтонски споразум.

СДА је смијенила главног тужиоца БиХ

СДА преузима контролу над институцијама на нивоу БиХ, једном за другом, у настојању да оствари доминацију над свим важним полугама моћи. Како је речено у Двадесет и четвртом извјештају Републике Српске Савјету безбједности УН упућеном 2020. године, СДА је нелегално преузела контролу над Централном изборном комисијом и одмах је почела злоупотребљавати за своје политичке циљеве.

У фебруару 2021. године, СДА и њени савезници успјешно су инсталирали Халила Лагумцију, Бошњака, за новог предсједника Високог судског и тужилачког савјета (ВСТС). У интервјуу који је дао у марту 2021. године, лидер СДА, Бакир Изетбеговић, похвалио се утицајем СДА на избор новог предсједника ВСТС-а, рекавши: „ . . . јер видите промјене у Централној изборној комисији, Високом судском и тужилачком вијећу, ми знамо наћи начин да ствари иду напријед“.¹⁶

¹³ Босански члан Предсједништва: Велика већина Босанаца је за чланство у ЕУ, N1, 1. септембар 2021.

¹⁴ Цаферовић очекује да високи представник смијени Додика: Он мора напустити политичку сцену, Sarajevo Times, 1. септембар 2021.

¹⁵ Вучић: То је толико опасно да немам речи, 31. август. 2021.

¹⁶ Изетбеговић: СДА брани грађански принцип, а грађанске странке нападају СДА и нуде руку ХДЗ-у, Hayat.ba, 3. март 2021.

У октобру 2021. године гласовима бошњачких чланова ВСТС-а смијењена је с мјеста главног тужиоца Хрватица Гордана Тадић након што се Изетбеговић пожалио да Тадићева процесуира превише Бошњака. Сви Срби и Хрвати у ВСТС-у гласали су против смјене Тадићеве, али су их бошњачки чланови ВСТС-а прегласали. Бивши министар правде БиХ Бариша Чолак, Хрват, назвао је смјену Тадићеве политичким потезом који тежи да обезбиједи СДА потпуну контролу на правосуђем у БиХ. „Успоставили су контролу над ВСТС-ом, а ни то им није било довољно па су, поред контроле Суда БиХ и ВСТС-а, преузели контролу и над Тужилаштвом БиХ“, рекао је Чолак.

Напади на руководство Хрватске због њихове подршке Дејтону

Као страна Дејтонског споразума, Хрватска је била гласна у његовој одбрани, а нарочито у дијелу Устава БиХ и механизма заштите конститутивних народа који су кључан елемент споразума. У августу, предсједник Хрватске Зоран Милановић изјавио је сљедеће: „Нама не треба нови Дејтон, треба се само придржавати постојећег. Дејтонски споразум није пропао, него се не поштује, крши се. Кад би се поштовао, било би све у реду“.¹⁷

Милановић је у јулу примијетио да су бошњачки политичари „узрок политичке нестабилности, нервозе и несреће у БиХ“. Изнио је да они „раде управо оно на шта је [бивши бошњачки члан Предсједништва] Харис Силајдић упозоравао прије 15 година када је рекао: „Наставите ли тако, огадит ћете Хрватима земљу која је њихова отаџбина.“¹⁸ У септембру је Милановић рекао да „та насилна, безобразна, директна пријетња“ Комшића и Џаферовића „да ће БиХ бити оно како није замишљена, није добра. Такве ствари доводе до озбиљних конфликта“.¹⁹

Хрватски министар спољних послова Гордан Грлић-Радман рекао је да је Дејтонски споразум један од најважнијих мировних споразума од Другог свјетског рата и упозорио да би његове измјене могле бити „катастрофалне за мир у цијелој Европи“.²⁰

На позиве из Хрватске да се поштује Дејтонски споразум, сарајевски политичари одговарају увредама и отровним коментарима. Тврдећи да представља БиХ у Њујорку, Комшић је Милановића назвао „шарлатаном опасних намјера“.²¹ Током Милановићеве посјете БиХ, Џаферовић је рекао да се Милановић „понаша као непристојан гост у туђој кући“.²² Додик је стао у Милановићеву одбрану рекавши да су „напади бошњачких политичара на њега неутемељени и непримјерени“.²³

¹⁷ Хрватски предсједник: Додикова иницијатива је „добронамјерна али нереална, НINA, 30. август 2021.

¹⁸ Милановић каже да је дошао крај прегласавању Хрвата у БиХ, НINA, 13. јул 2021.

¹⁹ Џаферовић и Комшић нису људи поштених намјера, Beta, 1. септембар 2021.

²⁰ Измјене Дејтонског споразума биле би катастрофалне за мир у цијелој Европи, N1, 1. јул 2021.

²¹ Комшић за N1: не треба ми Додиково допуштење да радим свој посао, N1, 22. септембар 2021

²² Бедрудин Брљавац, Џаферовић: Милановић нема никакве власти, нити је позван да се бави унутрашњим питањима БиХ, Анадолија, 12. јул 2021.

²³ Милорад Додик на страни предсједника Хрватске, N1, 14. јул 2021.

Сарајевски политичари блокирају легитимно представљање Хрвата

Како је објашњено у ранијим извјештајима Републике Српске Савјету безбједности, кључни разлози политичке кризе у ФБиХ је избор Комшића за „хрватског“ члана Предсједништва БиХ на изборима 2018. године. Комшић, који је изабран готово у потпуности гласовима Бошњака, само је номинално хрватски политичар који заправо заступа СДА и бошњачку политичку агенду и нема скоро никакву подршку међу Хрватима. Бошњачки политичари обесправили су хрватске гласаче наговарајући Бошњаке да гласају за Комшића умјесто за неког од кандидата за мјесто бошњачког члана Предсједништва. Ова манипулативна тактика Бошњацима је обезбиједила два мјеста у Предсједништву, а Хрватима ниједно.

На сличан начин бирају се делегати Дома народа ФБиХ јер је омогућено да се у мјестима са доминантно бошњачким становништвом бира највећи број „Срба“ и скоро трећина „Хрвата“. У одлуци у предмету *Љубић* из 2016. године, Уставни суд БиХ сматра да су тиме нарушена права Хрвата као конститутивног народа.²⁴ Суд сматра:

Уставни суд подсјећа да, према општим принципима демократије, право на демократско представљање остварује се легитимним политичким представљањем које мора почивати на *демократском избору оних чији се интереси представљају*. У том смислу, веза између представљених и политичких представника на свим административним политичким нивоима је оно што представницима заједнице даје легитимитет.²⁵

Упркос томе, СДА игнорише Уставни суд и принципе наведене у одлуци у предмету *Љубић* у настојању да Хрвате у ФБиХ лиши гласа и преузме доминацију за себе.

Измјене изборног закона су неопходне како би принципи из одлуке у предмету *Љубић* били имплементирани и како би се спријечило да један народ другом народу бира представнике. СДА се, наводно, сложила са тим измјенама у оквиру споразума који је постигла са највећом хрватском странком ХДЗ 17. јуна у Мостару. Према споразуму „О начелима измјена и допуна Изборног закона Босне и Херцеговине“, стране су сагласне да „имплементирају све одлуке Уставног суда БиХ“, укључујући одлуку у предмету *Љубић*. Споразум такође позива на

измјене и допуне изборног закона БиХ „*како би се осигурао легитиман избор и политичко представљање конститутивних народа и грађана на свим административно-политичким разинама, у Предсједништву БиХ и Домовима народа, као и*

²⁴ Уставни суд БиХ, предмет У-23/14.

²⁵ Курзив додат.

осигурало активно и пасивно изборно право сваког грађанина
на цијелој територији Босне и Херцеговине”.²⁶

Међутим, СДА брзо почиње да се повлачи из Мостарског споразума, а 2. августа 2021. године га предсједништво странке потпуно одбацује.²⁷ СДА јасно изражава да нема намјеру да прихвати право Хрвата на легитимно представљање у складу са одлуком *Љубић* нити на други начин испоштује права Хрвата у ФБиХ.²⁸ Очигледан циљ политичког Сарајева је елиминација читавог концепта конститутивних народа из Устава.

Напади сарајевских политичара на надлежности кантона у ФБиХ

У јулу су СДА и предоминатно бошњачка странка СДП поднијеле заједнички приједлог којим би се потпуно елиминисале надлежности додијељене кантонима у ФБиХ.²⁹ Циљ овог приједлога је лишавање Хрвата политичке власти коју имају на кантоналном нивоу. То је још један од примјера начина на који сарајевски политичари настоје да униште дејтонски систем равноправности у вршењу власти и уведу неупитну бошњачку доминацију над свим институцијама и нивоима власти.

²⁶ Политички споразум о начелима измјена и допуна Изборног закона Босне и Херцеговине, 17. јуни 2020. (курзив додат)

²⁷ *Прочитајте 18 закључака Предсједништва СДА*, FENA, 2. август 2021.

²⁸ Изетбеговић је изјавио: „Легитимно представљање грађана је аксиом демократије. Човић га своди на етничку групу. Потписали смо да ће сви имати право да се кандидују за све позиције. То је потписао Човић”. *Bosniak leader: SDA will do everything to break up Covic and Dodik's cooperation*, N1, 9. септембар 2020.

²⁹ *Политички представници босанских Хрвата предлажу укидање ентитета Федерације БиХ*, HINA, 10. јул 2021.